

مقاله پژوهشی: تدوین راهبردهای پدافند غیر عامل در حوزه اجتماعی پلیس

علی عزیزی، ابراهیم داودی دهقانی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۲۸

چکیده

تغییر رویکرد دشمن به شیوه‌های نرم می‌تواند امنیت عمومی کشور را دچار تغییرات شگرفی کند. در این راستا رویکردهای اجتماعی پلیس مبتنی بر پدافند غیرعامل یکی از راهکارهای مقابله است که در این تحقیق به آن پرداخته شده است. این تحقیق به منظور بررسی محیطی و احصاء تهدیدات، فرصت‌ها، قوت‌ها، ضعف‌ها و کارکردهای اجتماعی پلیس و تدوین راهبردهای مبتنی بر پدافند غیرعامل و ترسیم مسیر مطلوب انجام شد. ابتدا با برگزاری کارگاه توجیهی در جمع مدیران لایه اول معاونت اجتماعی ناجا، عوامل محیطی با الگوی تدوین راهبرد اصلاح‌شده دیوید و احمدوند به روش نخبگی با توزیع ماتریس‌های EFE و IFE تعداد ۱۷ ضعف، ۱۳ قوت، ۱۷ فرصت و ۲۳ تهدید احصاء و پس از جمع‌بندی آن‌ها در ماتریس موقعیت راهبردی، موقعیت اجتماعی پلیس در وضعیت موجود، «تدافعی خفیف» و در وضعیت قابل دستیابی «تهاجمی خفیف» و وضعیت مطلوب (۹-۹) مطابق چشم‌انداز ۱۴۰۴ تعیین شد. برای رسیدن به وضعیت‌های قابل دستیابی و مطلوب، ۲۸ راهبرد مبتنی بر برنامه راهبردی پدافند غیرعامل برای استحکام و پایداری زیرساخت‌های اجتماعی پلیس ارائه شد.

کلیدواژه‌ها: پدافند غیرعامل، آسیب‌پذیری، تهدیدها، راهبرد، پلیس، رویکردهای اجتماعی

۱. استادیار گروه پیشگیری انتظامی. دانشگاه علوم انتظامی امین. رایانامه: ali_azizi_1342@yahoo.com

۲. استادیار گروه پدافند غیرعامل. دانشگاه علوم انتظامی امین. (نویسنده مسئول) رایانامه:

davoodi57@chmail.ir

مقدمه و بیان مسئله

امنیت نیاز ضروری همه جوامع بشری و پیش‌درآمد توسعه جوامع امنیت است تا جایی که پیامبر عظیم‌الشان اسلام دو نعمت را ناشناخته می‌دانند اول امنیت و دوم نعمت سلامتی که تا از انسان سلب نشود قدر آن‌ها ناشناخته است. برای رسیدن به جامعه امن انسان‌ها راهکارهای متفاوتی برگزیده‌اند برخی با تکیه بر توان اقتصادی و نظامی و جمعیتی یا وسعت سرزمین یا همان مؤلفه‌های قدرت ملی اقتدار خود را به دیگران تحمیل کرده‌اند و از قبل این توانمندی‌ها بازدارندگی ایجاد کرده‌اند و برخی دیگر که توان لازم در برابر دشمنان را نداشته؛ به روش‌هایی روی آورده‌اند که توان دشمن را به چالش کشیده‌اند نمونه آن تجاوز آمریکا به ویتنام و شوروی سابق به افغانستان بوده که در هر دو هم‌اورد دو ابرقدرت متجاوز با تمام هیمنه از پای درآمدند و مقهور اراده مردمانی با توان کمتر و نابرابری در تجهیزات و امکانات شدند. پدافند غیرعامل به اقدامات غیرمسلحانه‌ای اطلاق می‌شود که به‌کارگیری آن‌ها موجب افزایش بازدارندگی، ارتقای پایداری ملی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری و تسهیل مدیریت بحران در برابر تهدیدات دشمن می‌شود. در حوزه امنیت هر اقدامی که نیاز به به‌کارگیری عوامل انتظامی مسلح و استفاده از قوه قهریه نبوده و این اقدام موجب کاهش تهدیدات امنیتی از جانب دشمن شود و بازدارندگی پلیس را در برابر تهدیدات ناشی از تحرکات دشمن در فضای جامعه افزایش دهد می‌تواند یک اقدام مبتنی بر پدافند غیرعامل تلقی شود.

پویایی تهدیدات سبب شده تا راهکارهای مقابله با آن‌ها نیز پویا باشند. جنوب غربی آسیا در منطقه‌ای قرار گرفته که در طول تاریخ آستان حوادث بوده و امروز هم به سبب حضور دشمنان فرا منطقه‌ای باید هر روز شاهد ترفندهای آنان برای تصاحب منابع سرشار انرژی مسلمانان بود. گاهی دشمنان با حمله مستقیم، زمانی با جنگ‌های نیابتی و زمانی دیگر با ایجاد اختلاف قومی، نژادی و مذهبی درصدد تأمین منافع خود هستند. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به‌طور اعم و معاونت اجتماعی ناجا به‌طور اخص با شیوه‌های گوناگون درصدد تأمین امنیت اجتماعی هستند. بر این مبنا رویکرد اجتماعی

پلیس در سنوات اخیر نمود بیشتری پیدا کرده است و مسئولان ارشد ناجا با توجه به تجارب اداره جنگ تحمیلی توسط اقشار مردم و تجارب جهانی به این جمع‌بندی رسیدند که مؤثرترین و کم‌هزینه‌ترین راهکار تأمین امنیت پایدار ایجاد تعامل با نخبگان و قاطبه مردم است که این اقدامات با توجه به غیرمسلحانه بودن آن‌ها، در زمره پدافند غیرعامل قرار می‌گیرد؛ بنابراین تجارب سه دهه اخیر و بحران‌های موجود در کشور به‌ویژه در عرصه امنیت، نشان داد که برای مقابله با تهدیدات، کاهش آسیب‌پذیری زیرساخت‌های حساس لازم است شیوه‌های عامل و غیرعامل را در دستور کار قرار داد. بنا به دلایل بالا پدافند غیرعامل می‌تواند یکی از راه‌های مقرون‌به‌صرفه برای مقابله با تهدیدات و کاهش آسیب‌پذیری در حوزه امنیت باشد؛ بنابراین مسئله زیر مطرح می‌شود: «راهبردهای مقاومت‌سازی زیرساخت‌های معاونت اجتماعی ناجا مبتنی بر پدافند غیرعامل کدام‌اند؟»

تهاجم فرهنگی، ناتوی فرهنگی و شبیخون فرهنگی مقوله‌ای است که مقام معظم رهبری «مدظله‌العالی» در سال‌های اخیر همواره بر آن تأکید فرموده‌اند. دشمن در پی اداره ذهن و روح مردم و تأثیرگذاری و سست کردن اراده و مقاومت مردم است که با شیوه‌های نرم صورت می‌گیرد آن‌ها همواره در پی ایجاد اختلاف و تردید هستند و بر روی شکاف‌های قومی و اختلافات نژادی و زبانی و اعتقادی تمرکز می‌کنند و از این راه قصد دارند بین مردم و حاکمیت شکاف ایجاد کنند. اهمیت این تحقیق در شناخت تهدیدات دشمن بر ضد امنیت و ابزار و نهاد برقراری آن یعنی پلیس و آسیب‌های متصور در زیرساخت‌های روابط اجتماعی پلیس متمرکز است. از طرف دیگر غفلت از تهدیدات و آسیب‌پذیری و ضعف‌های درونی می‌تواند ما را در انسجام لازم و باور به توطئه‌های دشمن در سست کردن اراده و ایمان مردم و همکاران پلیس دچار تردید و دودلی نماید. هدف اصلی این تحقیق، مقاومت‌سازی، کاهش تهدیدات، آسیب‌ها و ضعف‌های موجود و ارائه راهبردهای پدافند غیرعامل در حوزه امنیت اجتماعی و اهداف فرعی آن عبارت‌اند از: ۱- بررسی محیط داخلی معاونت اجتماعی ناجا و ۲- بررسی محیط خارجی معاونت اجتماعی ناجا.

پیشینه تحقیق: عبدالله زاده فرد (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «جستاری بر نقش و جایگاه امنیت شهری در پدافند غیرعامل» نوشته است که پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش امنیت شهری در پدافند غیرعامل در شهر شیراز انجام شد. با توجه به داده‌های به دست آمده، به ترتیب اولویت‌های متغیرها شامل: ایمنی و امنیت با ۱۸/۵٪، ابعاد کالبدی و زیست محیطی با ۴٪، ابعاد فرهنگی و اجتماعی با ۲٪ و بعد اقتصادی با ۰/۹٪ معیارهای تأثیرگذار بر ارتقای پدافند غیرعامل در شهر شیراز می‌باشند. همچنین با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ که بین شاخص‌های پدافند غیرعامل و امنیت شهری است نشان‌دهنده وجود رابطه معنی‌داری بین شاخص‌های امنیت و پدافند غیرعامل است. محمدی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۸). در پژوهشی با عنوان بررسی چگونگی حفظ الهی قرآن بر پایه راهبرد پدافند غیرعامل، نوشته‌اند که امروزه برای حفظ امور حیاتی و مهم از راهبرد پدافند غیرعامل استفاده می‌شود. از آنجا که قرآن آخرین کتاب آسمانی برای هدایت انسان‌ها است پس باید برای نسل‌های آینده محفوظ بماند. هدف این پژوهش بررسی چگونگی حفظ الهی قرآن بر پایه راهبرد پدافند غیرعامل است که با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی انجام می‌شود. جهت مصون‌سازی قرآن از روش‌های پدافندی متناسب استفاده شده است که عبارت‌اند از: پراکندگی، تکثیر، دفاع همگانی، اختفا، مقاومت هوشمند، صراحت‌زدایی، جایگزین‌سازی. بر اساس این روش‌ها مجموعه اقداماتی خارج از متن قرآن و اقداماتی در متن قرآن انجام گرفته که موجب حفظ قرآن شد؛ بنابراین می‌توان گفت خداوند قرآن را با راهبرد پدافند غیرعامل برای نسل‌های آینده محفوظ داشته است. از دستاوردهای دیگر این پژوهش توسعه موضوعات پدافندی و بومی‌سازی دانش پدافند غیرعامل در موضوعات راهبردی شیعه است. عزیزی (۱۳۹۳) در پروژه تحقیقاتی راهبردهای پدافند غیرعامل فا. استان کرمانشاه به منظور بررسی محیطی و احصاء تهدیدات، فرصت‌ها، قوت‌ها و ضعف‌ها و کارکردهای فا. استان در تقابل با تهدیدات و کاهش آسیب‌پذیری‌های موجود و تدوین راهبردهای استان مبتنی بر پدافند غیرعامل و ترسیم مسیر مطلوب را تدوین کرده است. داودی و یاراحمدی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان راهبردهای پلیس پیشگیری در

به کارگیری پدافند غیر عامل، نوشته است که دفاع تکلیفی است که خداوند بر انسان واجب نموده تا از جان، مال، خانواده، شهر، کشور و دین خود در برابر آسیب‌های هر متجاوز محافظت کند. هرگاه انسان‌ها از سوی حوادث طبیعی و غیرطبیعی مورد تهدید قرار گیرند برای مقابله با آن‌ها دست به اقداماتی خواهند زد. جایگاه معنوی و مادی جمهوری اسلامی ایران در معادلات منطقه‌ای و بین‌المللی باعث شده تا همواره تهدیدهایی به دو شکل سخت و نرم از سوی قدرت‌های بزرگ نسبت به ایران اسلامی اعمال شود. نیروی انتظامی به‌عنوان سازمان تأمین‌کننده نظم و امنیت عمومی باید برای حفظ و حراست از سازمان و جامعه در مقابله با تهدیدهای فوق اقدام نماید. رویکرد عملیات پیشگیرانه و پدافندی در اولویت تدابیر ناجا و به‌خصوص پلیس پیشگیری در کاهش جرائم و تهدیدهای خارجی و تأمین امنیت پایدار قرار دارد. بدیهی است با رویکرد مذکور پلیس پیشگیری باید در اجرای مأموریت‌های ناجا راهبرد رشته کاری خود را داشته باشد؛ این مقاله درصدد است تا راهبرد معاونت عملیات و معاونت اجتماعی پلیس پیشگیری ناجا در پدافند غیر عامل را مورد بررسی قرار دهد. عزیزی (۱۳۹۲) در پژوهش بررسی آسیب‌پذیری زیرساخت‌های آمادی فا. ویژه غرب استان تهران برای کاهش تهدیدات و آسیب‌پذیری‌های معاونت آماد و پشتیبانی فرماندهی ویژه غرب استان تهران و آسیب‌پذیری زیرساخت‌های آن فرماندهی و کمبود تحقیق‌های همسو و مشابه با رویکرد آمادی با مؤلفه‌های پدافند غیر عامل از استانداردهای کاهش خطر زیرساخت‌ها موسوم به رمکپ استفاده شد. ابتدا ۱۴ متغیر که در زیرساخت‌های حساس مورد بررسی قرار می‌گیرد، احصاء شد. سپس توسط محقق ماتریس‌های لازم با کمک پاسخگویان طراحی گردید. سپس از دو طیف فرماندهان ارشد که محدودیت کمتری در دسترسی به زیرساخت‌ها داشتند و رده‌های تخصصی آماد به‌عنوان ارزیاب زیرساخت‌ها استفاده شد و در نهایت پس از توزیع ماتریس‌ها و امتیازدهی به آن‌ها زیرساخت‌های آمادی استان در چهار طیف ناایمن، شدیداً در معرض آسیب‌پذیری، در معرض آسیب و کمتر در معرض آسیب، طبقه‌بندی که ۲۳ تأسیسات در طیف‌های

چهارگانه قرار گرفتند که بر اساس آن‌ها پیشنهادهایی برای کاهش آسیب‌پذیری زیرساخت‌های آماد و پشتیبانی فا. ویژه غرب استان تهران ارائه شد. وایت^۱ و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «مدل محاسباتی آسیب‌پذیری دارایی برای حفاظت راهبردی از زیرساخت‌های حیاتی» مدلی را برای ارزیابی آسیب‌پذیری دارایی‌ها همراه با مقیاسی از خطر راهبردی و احتمال شکست دارایی‌ها با استفاده از نظریه بازی، ارائه‌ها داده‌اند. فایویر^۲ و همکاران (۲۰۱۲) در فعالیت پژوهشی خود با عنوان استفاده بهینه از ساختارهای پدافند غیرعامل، با هدف تعیین کمیت آسیب‌پذیری ساختمان‌ها، جاده‌ها، مراکز در معرض خطر انسان و ... در برابر بلایا به ارزیابی فیزیکی آن‌ها پرداخته و با استفاده از مدل اف. ام و محاسبه خطرپذیری به طراحی بهینه‌ای به نسبت حساسیت‌پذیری و آسیب‌پذیری کاربری‌ها رسیده‌اند. لریتینا^۳ و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهش خود نحوه توزیع منابع در راستای به‌کارگیری دفاع بهینه برای پیشگیری مؤثر حملات با استقرار اهداف کاذب و پشتیبان، اهداف را مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار داده و با دو راهبرد حمله، حمله به تمام اهداف یا حمله به تعدادی از اهداف، راهبردها را با مدل بهینه‌سازی برای تصمیم‌گیری در برابر بهره‌برداری از حمله‌های پیشگیرانه بر اساس احتمال، برآورد و ارائه می‌دهند.

تهیه اسناد راهبردی در حوزه‌های مختلف برای تعیین نقشه راه در یک موضوع خاص و به‌صورت کیفی و با نظر نخبگان هر حوزه صورت می‌گیرد از جمع‌بندی پیشینه‌های ارائه‌شده چنین مستفاد می‌شود که در حوزه پدافند غیرعامل تدوین اسناد راهبردی با توجه به نو بودن این دانش به تعداد انگشت‌شماری سند وجود دارد، اما چارچوب و قالب انجام این نوع اقدامات معمولاً از روش یکنواختی پیروی می‌کنند، اما از نظر محتوا متفاوت بوده و در هر صورت مطالعه پیشینه‌های موجود محقق را در تدوین صحیح و کم خطا کمک می‌کند.

۱) White.

۲) Favier.

۳) Leritina.

۱. مبانی نظری

مدیریت راهبردی، هنر و علم تدوین، اجرا و ارزیابی تصمیم‌های چندوظیفه‌ای است که سازمان را قادر به دستیابی به اهداف بلندمدت خود می‌کند. مدیریت راهبردی، فرایندی است که با ترکیبی از رویکردهای عقلایی و شهودی، سازمان را در اتخاذ تصمیم‌های مهم خود یاری می‌کند. به بیانی دیگر، مدیریت راهبردی در جستجوی توسعه‌ی مزیت‌های رقابتی و کمک به ساخت آینده مورد نظر با استفاده از اداره کردن همه‌ی منابع موجود است (هانگر، ۲۰۰۲: ۲). در واقع، مدیریت راهبردی یا به تعبیری برنامه‌ریزی راهبردی می‌کوشد تا با نگاهی کل‌گرا، سیستمی و دوربرد به برنامه‌ها، راهنمای عمل مدیران در افق‌های زمانی دورتر و حیطه‌های وسیع‌تر اجرایی باشد. فرایند مدیریت راهبردی شامل مشخص کردن مأموریت‌ها و اهداف سازمانی، تحلیل محیط بیرونی و درونی، انتخاب راهبرد مطلوب و سیستم کنترل و ساخت سازمانی متناسب با آن و در نهایت برقراری سازوکار ارزیابی است (الوانی، ۱۳۸۵: ۶۳-۶۲).

مجمع تشخیص مصلحت نظام در راستای تدوین سیاست‌های کلی پدافند غیرعامل کشور، پدافند غیرعامل را این‌گونه تعریف می‌کند: مجموعه اقدامات غیرمسلحانه‌ای که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش، آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می‌شود (موحدی‌نیا، ۱۳۸۸: ۳). هدف پدافند غیرعامل دفاع سرزمینی، کاهش احتمال فعالیت‌های متخصصانه و همچنین به حداقل رساندن خسارت ناشی از این فعالیت‌ها است. پدافندهای غیرعامل شامل نیروی حمایتی و همچنین فعالیت‌های کاهش‌دهنده خطر بر ضد تأسیسات نظامی و پادگانی حساس هستند. با این هدف که کارایی نشانه‌روی دشمن کاهش یابد (دفاع سرزمینی؛ ۲۰۰۷: ۳-۲). علاوه بر مقابله با تهدیدات مرسوم، تهدیدات هسته‌ای، میکروبی، شیمیایی و رادیواکتیو در فضای شهری، تولید و انتشار

۱ Hanger.

۲ Homeland defense.

میکروب و ویروس‌های دستکاری شده (سارس) و سموم آلوده، انتشار امواج پرتوزا بر ضد اشخاص و اجسام نیز متصور است (آنتکیویچ، ۲۰۱۲: ۴۷). جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ کشوری است؛ امن، مستقل، توانمند و دارای ساختار دفاعی مناسب با توان دائم شناسایی و رصد تهدید، آسیب‌پذیری‌ها (مطالعات گروهی دوره اول مدیریت راهبردی پدافند غیرعامل، ۱۳۹۳). فصل هفتم قانون برنامه توسعه برنامه پنجم توسعه کشور در حوزه دفاعی، سیاسی و امنیتی امور دفاعی اعم از دفاع عامل و غیرعامل سیاست‌گذاری کلان نظام را در مواد قانونی به این صورت تشریح کرده است: به منظور کاهش آسیب‌پذیری زیرساخت‌ها، ارتقای پایداری ملی، حفاظت از مردم و منابع ملی کشور و تضمین تداوم خدمات به آنان در راستای تکمیل چرخه دفاع غیرنظامی، اقدامات زیر انجام می‌شود:

الف. تدوین استانداردهای فنی مورد نیاز پدافند غیرعامل طی سال اول برنامه؛

ب. ایجاد سامانه پایش، هشدار و خنثی‌سازی در خصوص تهدیدات نوین در مراکز

حیاتی، حساس و مهم؛

ج. ایمن‌سازی و حفاظت از مراکز حیاتی، حساس و مهم کشور برای تداوم فعالیت امن

و پایدار آنان (ماده ۱۹۸).

به منظور تحکیم و ارتقای امنیت اجتماعی، اخلاقی و پیشگیری و مقابله با هرگونه ناهنجاری فرهنگی و اجتماعی و اخلال در امنیت عمومی، دولت موظف است سازوکارهای اجرایی لازم را با تأکید بر موارد زیر فراهم و اجرایی نماید: ۱- مبارزه با جریانات، گروه‌ها و باندهای سازمان‌یافته مروج انحرافات اخلاقی، خرافه‌پرستی، ابتذال و پوچ‌گرایی، ۲- ارتقای احساس امنیت و سالم‌سازی فضای عمومی جامعه، ۳- بهره‌گیری و هماهنگ‌سازی اقدامات فرهنگی، آموزشی، تربیتی، تبلیغی و رسانه‌ای برای مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی و کلیه دستگاه‌های اجرایی موظف‌اند اقدامات لازم را برای اجرای طرح جامع فرهنگ عفاف و حجاب معمول داشته و نسبت به متناسب‌سازی محیط خدمتی با اقتضائات جامعه اسلامی اقدام نمایند (ماده ۲۰۹). در همین راستا هدف از

تشکیل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران نیز، استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی و نگرهبانی و پاسداری از دستاوردهای انقلاب اسلامی در چهارچوب این قانون در قلمرو کشور جمهوری اسلامی ایران است (ماده ۳ قانون نیروی انتظامی، ۱۳۷۰).

نظریه راهبرد انهدام مراکز ثقل: این نظریه در مطالعه‌ی تهدیدات و آسیب‌پذیری‌ها، نوع و چگونگی راهبردها و تهدیدات آمریکا مورد بازخوانی قرار می‌گیرد. برای این منظور، بررسی جنگ‌های اخیر آمریکا می‌تواند یکی از بهترین روش‌های شناخت تهدیدات سخت قلمداد شود. صاحب‌نظران سیاسی و نظامی آمریکا، پس از تحمل شکست تاریخی خود در جنگ ویتنام (۱۹۶۴-۱۹۷۳) مطالعات و تحقیقات قابل توجه و مستمری را در جهت بررسی شکست خود در جنگ یادشده و دستیابی به راهبرد و شیوه‌های مؤثر جنگ‌های هوایی نمودند. در سال ۱۹۸۸ میلادی سرهنگ جان واردن^۱ کتابی با عنوان نبرد هوایی را تهیه و تدوین نمود و در دهم آگوست ۱۹۹۱ میلادی با سمت مشاور نظامی امنیت ملی آمریکا، نظریه خود را که به تئوری پنج حلقه واردن معروف است، به پنتاگون ارائه نمود که مورد قبول واقع گردید. (قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء، ۱۳۸۳: ۱۸) مدل پنج حلقه واردن، دقیقاً مورد استفاده فرماندهان عملیاتی آمریکا و متحدین در جنگ ۴۳ روزه ۱۹۹۱ (جنگ ۱۱ هفته‌ای سال ۱۹۹۹- ناتو بر ضد یوگسلاوی) و جنگ آمریکا و انگلیس بر ضد عراق (۲۰۰۳) قرار گرفت. در تئوری مذکور، مراکز ثقل یک کشور، به‌صورت سیستمی همانند اعضای بدن قلمداد گردیده که در صورت انهدام هر یک از مراکز ثقل سیستم، پیکره و کالبد کشور مورد تهاجم، فلج گردیده و قادر به ادامه فعالیت و حیات نخواهد بود.

نظریه جنگ‌های بی‌قاعده: جنگ‌های بی‌قاعده از براندازی، اجبار، فرسایش نیروها و خستگی برای تخریب، تضعیف نیرو، برتری دشمن و تضعیف تمایل وی به اعمال حاکمیت سیاسی بر مردم، استفاده می‌کنند. جنگی که در آن عملیات متوجه مردم است، بر استفاده از روش‌ها و قابلیت‌های متفاوت از شکست دشمن از طریق نظامی تأکید دارد. به بیان ساده این جنگ بر رویکردهای غیرمستقیم استوار است.

^۱ John Warden.

الگوی گاندی: این الگو در انقلاب ضداستعماری هندوستان بر ضد بریتانیای کبیر منجر به شکست استعمار انگلیس شد. الگوی اندیشمندان غربی به ویژه ساموئل هانتینگتون در فروپاشی حکومت کشورهای غیروابسته به آمریکا، به ویژه کشورهای بلوک شرق سابق و انقلاب‌های رنگین در حال حاضر از مصداق‌های نافرمانی مدنی است (هانتینگتون، ۱۳۸۲).

الگوی هانتینگتون! وی نافرمانی مدنی را در ذیل عنوان امواج دموکراسی توضیح می‌دهد و سرانجام دستورالعمل‌هایی را برای سرنگونی نظام‌های سیاسی مستقل و غیر وابسته به آمریکا یا اصلاح آن‌ها به مردم این کشورها ارائه می‌دهد. در واقع این روش نوعی دخالت آشکار این کشورها را در کشورهای دیگر نشان می‌دهد. از نظر هانتینگتون، موج دموکراسی عبارت است از سلسله گذارهایی از نظام‌های نامردمی به مردمی که در زمان‌های خاص همچنین، گذارهای مشخصی را در همان زمان در جهت مخالف به همراه آورده است. این امواج موجب رواج لیبرالی شدن یا کم‌وبیش مردمی شدن نظام‌های سیاسی شده که به طور کامل مردمی نشده بودند. هر موج در شمار اندکی از کشورها اثر بخشیده و در زمان پیدایش هر موج، گذار بعضی از نظام‌ها به سوی غیرمردم-سالارانه بوده است (هانتینگتون، ۱۳۸۲).

نظریه قدرت نرم جوزف نای: «جوزف نای» قدرت نرم را تدوین برنامه، جذب دیگران و کسب نتایج دلخواه به وسیله دیگران، توانایی شکل‌دهی به اولویت‌های دیگران به منظور اینکه آنچه را شما می‌خواهید، بخواهند، تعریف کرده است. مقام معظم رهبری در خصوص جنگ نرم و منابع قدرت ملت، نظام و کشور می‌فرماید: امروز جنگ (سخت) با ما خیلی محتمل نیست. نمی‌گوییم به کلی منتفی است، اما خیلی محتمل نیست، لیکن جنگی که وجود دارد از جنگ نظامی اگر خطرش بیشتر نباشد، کمتر نیست. اگر احتیاط بیشتری نخواهد، کم‌تر نمی‌خواهد. در جنگ نظامی دشمن به سراغ سنگرهای رزمی ما می‌آید. مراکز رزمی ما را سعی می‌کند منهدم کند تا بتواند در مرز نفوذ کند. در جنگ روانی و آنچه امروز به آن جنگ نرم گفته می‌شود در دنیا، دشمن به سراغ سنگرهای معنوی

می‌آید که آن‌ها را منهدم کند. به سراغ ایمان‌ها، معرفت‌ها، عزم‌ها، پایه‌ها و ارکان اساسی یک نظام و یک کشور (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸).

مصادیق تهدیدات اجتماعی

تمرکز عملیات بر مردم اهداف راهبردی؛ یعنی در اختیار گرفتن و حفظ کنترل و جلب حمایت مردم با اعمال روش‌های سیاسی، روانی و اقتصادی است. به عبارت دیگر، تمرکز بر مشروعیت به منظور اعمال نفوذ یا کنترل مردم است. تمرکز عملیات این جنگ (بر مردم) و هدف راهبردی آن (کسب و حفظ کنترل یا برتری و جلب حمایت مردم با اعمال روش‌های سیاسی، روانی و اقتصادی) است.

تهدیدات اجتماعی قومیت؛ بحران یکپارچگی: «باری بوزان»^۱ بر این باور است؛ تهدیدات اجتماعی را نمی‌توان از تهدیدات سیاسی جدا کرد. از نظر وی، تهدیدات اجتماعی زمانی واقع می‌شوند که اصولاً امنیت اجتماعی یک دولت در معرض خطر قرار گیرد. بوزان، امنیت اجتماعی را توان حفظ و ایمنی الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، هویت مذهبی، نژادی یک تحول یا ترتیبات جدید را به عنوان یک تهدید بر ضد بقای آن‌ها (هویت اجتماعی) تعریف می‌کند. بوزان معتقد است که تهدیدات اجتماعی از نشانه‌های وجود دولت ضعیف است و نمی‌توان آن را یک مسئله امنیت ملی محسوب کرد، مگر در مواردی که نزاع بین دولتی را دامن بزند.

تهدیدات و پیامدهای نافرمانی مدنی: نافرمانی مدنی از نظر اصطلاحی عبارت است از؛ «هر اقدام قانون‌شکنانه آشکار و عمدی که با هدف جلب توجه همگان به نامشروع بودن برخی قوانین یا نادرستی آن‌ها از جنبه اخلاقی و عقلانی، صورت می‌گیرد (آقابخش و افشاری: ۱۳۷۹: ۸۵)» یا «اقدامی سیاسی است که در آن از اقتدار حکومتی به نشانه اعتراض اخلاقی، سرپیچی می‌شود» (مک لین، ۱۳۸۱: ۵۶۳).

۱) Barry Buzan.

تهدیدات فراروی هویت ملی: مقام معظم رهبری در این خصوص به سه مورد مهم به

شرح زیر اشاره دارند:

- «یک عده از بدخواهان ملت ایران و اسلام سعی می‌کنند گذشته‌های پرافتخار این ملت را به بوته فراموشی بسپارند... عرصه‌های دفاع مقدس را نباید فراموش کرد...» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴).

- سعی بر این است که مسئله قومیت‌ها در ایران عمده شود. عده‌ای با تحریک احساسات قومی و نفی عامل حقیقی وحدت، یعنی اسلام و دین، دنبال این قضیه هستند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷).

تهاجم فرهنگی: تهاجم فرهنگی به مفهوم نفی هویت فرهنگی و ملی کشور مورد هجوم، برای برقرار کردن سلطه فکری و فرهنگی از طریق تغییر باورها، رفتارها، روش‌ها و آداب و رسوم زندگی فردی و اجتماعی آن ملت، منطبق با فرهنگ الگوی مهاجم است. همچنین شیوه‌ها و اقدامات جنگ نرم در ایران به شرح زیر است:

- تحلیل مغرضانه از اوضاع داخلی و ایجاد فضای وحشت‌زا و موهوم از احتمال بروز جنگ، آغاز دوره بحران اقتصادی و مشکلات عظیم ناشی از آن؛

- سوءاستفاده تبلیغاتی از اجرای طرح‌هایی چون طرح امنیت اجتماعی به‌عنوان محدودکننده آزادی و حقوق زنان و نقش آزادی‌های مدنی و اجتماعی؛

- ایجاد تقابل‌های سیاسی بین سران ارشد نظام اسلامی و القای در جریان بودن جنگ قدرت در جمهوری اسلامی بین چند طیف؛

- ترویج و اشاعه دنیاطلبی و مادی‌گرایی افراطی با تبلیغ مظاهر زندگی غربی؛

- ترویج نظریه وجود قرائت‌های مختلف از اسلام (پلورالیسم)؛

- اشاعه و تبلیغ نسبی بودن موازین اسلامی و ارزش‌های اعتقادی و دینی؛

- تبلیغ ضرورت جدایی دین از سیاست و دنیا از آخرت (سکولاریسم)؛

- ترویج و تبلیغ وجود تضاد میان علم و توسعه با دین و اخلاق؛

- نفی آرمان‌گرایی با تبلیغ دنیاپرستی و تحریک غرایز شهوانی؛

- حمله مستمر به مبانی ارزشی و پایه‌های اعتقادی با حربه تحریف حقایق؛
- اشاعه چهره‌ای غیرواقعی، خشن و زشت از اسلام؛
- تبلیغ و ترویج مغایرت دین و وحی با عقل؛
- ترویج و اشاعه اومانیسیم و مکاتب الحادی غربی؛
- تبلیغ و ترویج تضاد میان اسلام و آزادی؛
- تلاش مستمر و برنامه‌ریزی شده برای سست کردن بنیان‌های دینی؛
- تلاش برای قرار دادن جمهوری اسلامی در مقابل دموکراسی و آزادی‌های مدنی؛
- تلاش برای به تمسخر گرفتن مبارزه حق و باطل؛
- تبلیغ گسترده مبانی نظری فرهنگ غرب و زیرساخت‌های تئوریک فرهنگ آمریکایی؛
- کوشش برای بی‌تفاوت و جدا کردن نسل جوان از ارزش‌های اعتقادی و آرمان‌های انقلاب با هدف ایجاد بحران هویت؛
- متهم ساختن اسلام و جمهوری اسلامی به ضدیت با حقوق بشر و نقض آزادی‌های مدنی؛
- برنامه‌ریزی برای کم‌اهمیت جلوه دادن تهاجم فرهنگی و توهم خواندن آن با هدف کم کردن حساسیت‌ها نسبت به اهداف تهاجم نرم فرهنگی؛
- تبلیغ و ترویج ناکارآمدی تئوری حکومت دینی و تضعیف فرهنگ اسلامی و مبانی عقیدتی؛
- القای وجود مشکلات متعدد به دلیل قطع رابطه با آمریکا؛
- ترویج فمینیسم و زن‌سالاری؛
- مخالفت با قانون اساسی؛
- حمایت از چهره‌ها و جریان‌های فرهنگی وابسته و منفعل نسبت به هویت‌های ملی و دینی؛
- برانگیختن شکاف‌های قومی و مذهبی؛
- طرح شبهات اعتقادی و سیاسی جهت ایجاد تزلزل در میان جوانان (عظیمی، ۱۳۹۳).

۲. روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق از نظر نوع کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی و به صورت کیفی انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق، هیئت‌رئیس، مدیران کل و معاونان اجتماعی استان‌های کشور و اعضای شورای پژوهش مرتبط در دسترس در معاونت اجتماعی ناجا هستند که به علت محدود بودن جامعه آماری، نمونه آماری ما همان جامعه آماری و به روش تمام شمار صورت انجام شد. روش‌های گردآوری به شیوه کتابخانه‌ای و با ابزار فیش‌برداری و در وهله اول با تحقیق میدانی و نظرسنجی از هیئت‌رئیس معاونت اجتماعی ناجا، اعضای شورای پژوهش معاونت با ماتریس‌های EFE و IFE صورت می‌گیرد و سپس نظرسنجی به قضاوت نخبگان گذارده شده و روش تجزیه و تحلیل نیز به شیوه زیر انجام شد؛ روایی ماتریس‌ها از ضریب روایی محتوا (ضریب لاوشه یا CVR) و از آلفای کرونباخ برای پایایی ابزار تحقیق استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ماتریس‌های EFE و IFE و روش SWOT با مدل تدوین راهبرد دیوید و احمدوند استفاده شد. برای تدوین راهبردهای یادشده در معاونت اجتماعی ناجا گام‌های زیر برداشته شد:

- تدوین بیانیه چشم‌انداز معاونت اجتماعی ناجا
- تدوین ارزش‌های محوری معاونت اجتماعی ناجا
- تدوین بیانیه رسالت معاونت اجتماعی ناجا
- توصیف مطلوبیت‌های راهبردی معاونت اجتماعی ناجا
- استخراج اهداف کلان معاونت اجتماعی ناجا از اسناد بالادستی
- بررسی محیط داخلی و خارجی معاونت اجتماعی ناجا
- ترسیم ماتریس موقعیت ۲
- تدوین راهبردهای پدافند غیرعامل معاونت اجتماعی ناجا
- ترسیم برنامه‌ها و اهداف کمی^۳ معاونت اجتماعی ناجا

۱) Goals.

۲) SPACE.

۳) Objective.

۳. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در این مرحله با استفاده از روش‌های مختلف و با تکیه بر عوامل محیط بیرونی و درونی شامل تهدیدها، فرصت‌ها، قوت‌ها و ضعف‌های معاونت اجتماعی ناجا احصاء و داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. در مرحله تجزیه و تحلیل آنچه مهم است، این است که محقق باید داده‌ها را در مسیر هدف تحقیق، پاسخگویی به سؤال یا سؤالات تحقیق جهت داده، مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد و در خاتمه راهبردهای پدافند غیرعامل را در حوزه‌های کارکردی در پنج زمینه ارتقای بازدارندگی، افزایش پایداری ملی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری و تسهیل مدیریت بحران تدوین کند. بر اساس رویکرد مندرج در بخش روش، یافته‌ها ارائه شده است:

الف. ارزش‌های محوری

- اهمیت امنیت از دیدگاه قرآن کریم
- قداست دفاع در برابر متجاوزان
- مسئولیت و پاسخگویی در برابر اعتماد شهروندان به پلیس

ب. اصول اساسی

- تفکیک مردم از دشمن
- تقدم آگاه‌سازی مردم به تهدیدات دشمن
- پیشگیری از هم‌افزایی تهدیدات داخلی و خارجی
- تقدم دفاع نرم بر سخت
- اصل اشراف اجتماعی بر جمعیت
- اصل مشارکت همگانی
- اصل هماهنگی

ج. بیانیه چشم‌انداز

با استعانت از خداوند متعال، معاونت اجتماعی ناجا در حوزه کاهش آسیب‌پذیری و مقابله با تهدیدات مبتنی بر پدافند غیرعامل، معاونتی است که دارای ویژگی یادگیرندگی، دانش‌بنیان با هویتی اسلامی ایرانی و برخوردار از فناوری‌های روز پلیسی، سرمایه‌های انسانی توانمند، بصیر، شایسته و نوآور با مدیریتی علمی و کارآمد، در تعامل فعال و الهام‌بخش با رده‌های صفی و ستادی ناجا و سازمان‌های همسو در کشور و الهام‌دهنده رده‌های متناظر استانی، توانمند در اشراف و رصد تهدیدات در حوزه امنیت عمومی، دارای جایگاه برتر و مرجعیت امور اجتماعی پلیس در کشور است.

در راستای این چشم‌انداز معاونت اجتماعی ناجا دارای ویژگی‌های زیر است:

- بهره‌مند از زیرساخت‌های اطلاعاتی، انسانی، لجستیکی مناسب
- برخوردار از استانداردهای پلیسی در تراز ملی
- برخوردار از قدرت نرم در مقابله با تهدیدات نرم دشمن
- بهره‌مند از سامانه فرماندهی و کنترل منسجم برای هماهنگی‌های لازم به‌منظور پیش‌بینی و شناخت تهدیدات و اولویت‌بندی آسیب‌پذیری، پایداری و بازدارندگی، پیوند با مردم، پویایی و انعطاف، پیشگیری، پایش و رصد و پاسخگویی متناسب با تهدیدات موجود

د. بیانیه رسالت و مأموریت

معاونت اجتماعی ناجا رسالت دارد با بهره‌گیری از سرمایه‌های انسانی متخصص، توانمندی‌ها، امکانات زیرساختی، ظرفیت‌های مردم به‌عنوان قطب قدرت نرم ناجا و سامانه مدیریت منسجم و هماهنگ با سایر دستگاه‌های همسو، در استقرار نظام پلیس جامعه‌محور و پیش‌بینی و اشراف، پیشگیری، پایش، رصد و مقابله با تهدیدات اجتماعی و ارائه خدمات پلیسی به شهروندان به شرح زیر اقدام کند.

- برقراری ارتباط با جامعه و برآورد اجتماعی از نیازهای مردم در شرایط اضطراری

- پایداری زیرساخت‌های اجتماعی، روابط عمومی و اطلاع‌رسانی همگانی در زمان تهدیدات دشمن
- پیشگیری نرم از هم‌افزایی بحران داخلی با بحران‌های ناشی از تهدیدات دشمن
- اشراف اجتماعی جمعیت و افکار عمومی در شرایط اضطراری
- فراهم کردن شرایط ارتقای اعتماد عمومی به ناجا و افزایش احساس امنیت مردم
- واکنش‌پذیری مردم در برابر القانات امنیتی دشمن (آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی در شرایط اضطراری)

اهداف کلان:

- استقرار ساختار نظام پلیس جامعه‌محور متناسب با توان دائم شناسایی و رصد پیش‌دستانه تهدیدات و آسیب‌پذیری‌های امنیتی
- ارتقای سامانه آموزش همگانی و روابط پلیس با مردم در شرایط اضطراری
- ایجاد و استقرار سامانه رصد پویا و پایدار در برابر تهدیدهای مختلف
- تدوین راهبردهای دفاع نرم در برابر عملیات روانی دشمن
- استقرار سامانه جامع مدیریت بحران برای مقابله با شرایط اضطراری ناشی از تهدیدات نرم دشمن
- تدوین راهبردهای نظام پلیس جامعه‌محور
- ارتقای سامانه توسعه‌یافته سایبری برای ایفای نقش در فضای مجازی در شرایط اضطراری
- تدوین راهبرد جامع و همسوی امنیت-انتظامی با رویکرد مردم‌محوری در شرایط اضطراری با ویژگی همسویی، هم‌افزایی، هماهنگی همه دستگاه‌های برقرارکننده امنیت عمومی
- تدوین راهبرد و استقرار راهبری واحد در برقراری نرم نظم و امنیت در شرایط اضطراری

- ارتقای سامانه و شبکه رصد، پایش، تشخیص پیشدستانه، مدیریت کنترل تهدیدات با هدف اشراف جامع اطلاعاتی دشمن

- استفاده از ظرفیت رسانه ملی، استانی و نشریات در جهت هدایت و راهبری مردم در شرایط اضطراری

و. دکترین

تکریم ارباب رجوع: در دنیای رقابتی امروز، کسانی می‌توانند گوی سبقت را از دیگر رقبا بریابند که قادر باشند نیازهای جامعه هدف و مشتریان یا ارباب رجوع را به‌طور مستمر احصاء نموده و در ارائه خدمات، آن‌ها را لحاظ نمایند یعنی بیش از دیگران به خواسته‌ها و انتظارات ارباب رجوع توجه نموده آن‌ها را با حداقل هزینه و حداکثر کیفیت تأمین کنند. با توجه به رقبای پلیس در حوزه اجتماعی، لزوم توسعه پلیس در زمینه حوزه مردم، آموزش همگانی، توسعه پلیس جامعه‌محور و محله‌محور به‌منظور تنویر افکار عمومی در زمان بحران و افزایش اعتماد مردم به پلیس بیش‌ازپیش احساس می‌شود.

تعامل‌پذیری: سازمان‌هایی که رویکرد انفعالی داشته و از پیشرفت سایر سازمان‌ها غافل هستند، قادر نخواهند بود قابلیت‌ها و توانمندی‌های خود را عرضه داشته و مرجعیت ملی و منطقه‌ای را در اختیار گیرند. رویکرد تعاملی و به عبارت دیگر رقابت فعال، همه سازمان‌ها را قادر می‌کند تا داشته‌ها و مزیت‌های خویش را در معرض دید جامعه قرار داده و آنان را به مشتری تبدیل کند و با استمرار تعامل، آنان را در زمره مشتریان دائمی خود قرار دهد. با توجه به تفاوت‌های بارز ساختاری و کارکردی معاونت اجتماعی ناجا با سایر رده‌های ستادی و صفی ناجا به رسمیت شناختن این تفاوت‌ها از طریق تعامل‌پذیری معاونت با رده‌های سازمانی و مردم‌نهاد میسر خواهد بود.

روزآمدی و نوشوندگی مستمر: در عصری که در هر لحظه آن تغییرات اساسی در دانش و فناوری اتفاق می‌افتد نمی‌توان سازمان‌ها را به‌صورت سنتی اداره کرد. یکی از الزامات بقا، روزآمدی و نوشوندگی مستمر در همه عرصه‌های دانشی و فناورانه مورد نیاز

است. معاونت اجتماعی ناجا برای حضور موفق در عرصه اجتماعی و مقابله مؤثر با تهدیدات و کاهش آسیب‌پذیری‌های خود، راهی جز بالندگی، چابکی و انعطاف، روزآمدی و نوשوندگی دائمی ندارد.

تخصص‌گرایی: پیچیدگی مسائل امنیتی از یک‌سو و پیشرفت‌های علم و فناوری که به راحتی در اختیار مجرمان قرار دارد از سوی دیگر، اداره دستگاه‌های پلیس و اجرای مأموریت‌های پلیس به شیوه‌های سنتی را غیرممکن نموده است. معاونت اجتماعی ناجا با بهره‌گیری از توان و نفوذ مردمی پلیس‌های تخصصی، معاونت‌های مرتبط، سازوکار لازم برای تخصص‌گرایی را فراهم نموده و در حوزه آموزش‌های همگانی و ارتقای آموزش کارکنان و مربیان، تخصص لازم را برای کارکنان فراهم کرده است. مزیت رقابتی معاونت اجتماعی ناجا در مقایسه با سایر نیروهای مسلح که با توجه به تجارب ارزشمندی که در حوزه‌های مقابله با تروریسم و اغتشاشات و مبارزه با مواد مخدر و عملیات روانی و جنگ نرم دشمن نشان می‌دهد تخصص‌گرایی می‌تواند، توان مقابله با تهدیدات و کاهش آسیب‌پذیری را اثربخش‌تر کند.

ظرفیت‌سازی: استفاده از ظرفیت‌ها و فرصت‌های موجود در سطح کشور، ایجاد تعامل سازنده به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای متنوع و روزافزون جامعه، قابلیت استفاده از ظرفیت‌های امنیتی ایجادشده توسط سایر دستگاه‌ها، تعامل مؤثر با نهادهای اجتماعی کشور، استفاده از توان بسیج، پتانسیل استفاده از مردم در بحران‌های پیش رو می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

سرآمدی: برخورداری از کیفیت برتر در ارائه خدمات انتظامی با رویکرد مردم محور و سرآمدی در عرصه‌های پدافند غیرعامل و مقابله با تهدیدات و کاهش آسیب‌پذیری و تسهیل مدیریت بحران، تداوم خدمات اضطراری در زمان بحران و افزایش احساس امنیت و ایجاد بازدارندگی نرم و فراهم‌آوری امکانات و توانمندی‌های لازم برای سرآمدی از ضرورت‌های کسب جایگاه برتر معاونت اجتماعی ناجا است.

دانایی محوری و خردگرایی (دانش‌بنیانی): امروزه سازمان‌های موفق بر این باورند که با تبدیل شدن به یک سازمان یادگیرنده و دانش‌محور و با برخورداری از فناوری‌های نوین

و توجه کافی به ارائه خدمات مؤثر و به‌کارگیری دانش‌های تخصصی از طریق ارتقای علمی کارکنان و تبدیل تجارب خدمتی آنان به دانش سازمانی، به موازات استفاده از دانش و تجارب سازمان‌های موفق و پیشتاز، به یک سازمان روزآمد، بالنده و پیشرو تبدیل شوند. که در این راستا معاونت اجتماعی ناجا می‌تواند با استفاده از تجارب به‌دست‌آمده، ظرفیت‌های موجود در این عرصه گام‌های اساسی بردارد.

مدیریت محیط تعاملی: اقیانوس‌سازی، همراه‌سازی و مسئول‌سازی، کلیه دستگاه‌ها و نهادهای درگیر در حوزه‌های مختلف مأموریت‌های معاونت اجتماعی ناجا و رده‌های کشوری، استانی و شهرستان‌های تابعه، لازمه‌ی هر توفیق بادوامی است.

جدول ۱. نتایج ضریب پایایی عوامل محیط داخلی و خارجی معاونت اجتماعی

ضریب پایایی فرصت‌ها	
تعداد سنجه‌ها	آلفای کرونباخ
۱۸	۰/۶۳۴
ضریب پایایی تهدیدها	
تعداد سنجه‌ها	آلفای کرونباخ
۲۶	۰/۹۳۷
ضریب پایایی قوت‌ها	
تعداد سنجه‌ها	آلفای کرونباخ
۱۶	۰/۹۵۸
ضریب پایایی ضعف‌ها	
تعداد سنجه‌ها	آلفای کرونباخ
۲۰	۰/۹۴۱
ضریب پایایی کل عوامل محیطی	
تعداد سنجه‌ها	آلفای کرونباخ
۸۰	۰/۸۶۷

تعیین روایی عوامل فرصت آفرین: برای ارزیابی روایی عوامل فرصت آفرین از ضریب لاوشه بر اساس رابطه زیر استفاده شد که از ۱۸ سنجه ۱ سنجه به علت کسب امتیاز زیر ۰/۵ کنار گذاشته شد.

$$N = \frac{ne - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

جدول ۲. نتایج تعیین روایی عوامل فرصت آفرین

نظر	فراوانی	درصد	درصد صحیح	درصد تراکمی
موافقت	۱۷	۴۵/۹۴	۴۵/۹۴	۴۵/۹۴
مخالفت	۱	۵۵/۵	۵۵/۵	۵۵/۵
جمع	۱۸	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
ضریب تحلیل محتوا $CVR = (ne - N/2) / (N/2) = ۰/۸۸۸$				

تعیین روایی عوامل تهدیدزا: برای ارزیابی روایی عوامل تهدیدزا از ضریب لاوشه استفاده شد که از ۲۶ سنجه ۳ سنجه به علت کسب امتیازهای زیر ۰/۵ کنار گذاشته شدند.

جدول ۳. نتایج تعیین روایی عوامل تهدیدزا

نظر	فراوانی	درصد	درصد صحیح	درصد تراکمی
موافقت	۲۳	۸۸/۵	۸۸/۵	۸۸/۵
مخالفت	۳	۱۱/۵	۱۱/۵	۱۰۰
جمع	۲۶	۱۰۰	۱۰۰	
ضریب تحلیل محتوا $CVR = (ne - N/2) / (N/2) = ۰/۷۶$				

تعیین روایی عوامل قوت‌زا: برای ارزیابی روایی عوامل قوت‌زا از ضریب لاوشه استفاده شد که از ۱۶ سنجه ۲ سنجه به علت کسب امتیازهای زیر ۰/۵ کنار گذاشته شدند.

جدول ۴. نتایج تعیین روایی عوامل قوت‌زا

نظر	فراوانی	درصد	درصد صحیح	درصد تراکمی
موافقت	۱۴	۸۷/۵	۸۷/۵	۸۷/۵
مخالفت	۲	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۰۰
جمع	۱۶	۱۰۰	۱۰۰	

$CVR = (ne - N/2) / (N/2) = ۰/۷۵$ ضریب تحلیل محتوا

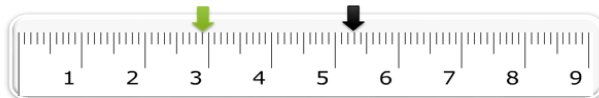
تعیین روایی عوامل تضعیف‌کننده: برای ارزیابی روایی عوامل تضعیف‌کننده از ضریب لاوشه استفاده شد که از ۲۰ سنجه ۲ سنجه به علت کسب امتیازهای زیر ۰/۵ کنار گذاشته شدند.

جدول ۵. نتایج تعیین روایی عوامل تضعیف‌کننده

نظر	فراوانی	درصد	درصد صحیح	درصد تراکمی
موافقت	۱۸	۹۰	۹۰	۹۰
مخالفت	۲	۱۰	۱۰	۱۰۰
جمع	۲۰	۱۰۰	۱۰۰	

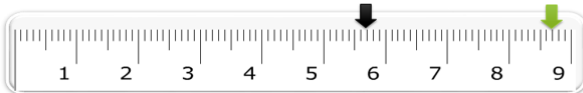
$CVR = (ne - N/2) / (N/2) = ۰/۸۰$ ضریب تحلیل محتوا

تهدیدها

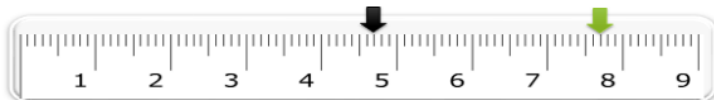
- وضع مطلوب
- وضع موجود

قوت‌ها

- وضع مطلوب
- وضع موجود

فرصت‌ها

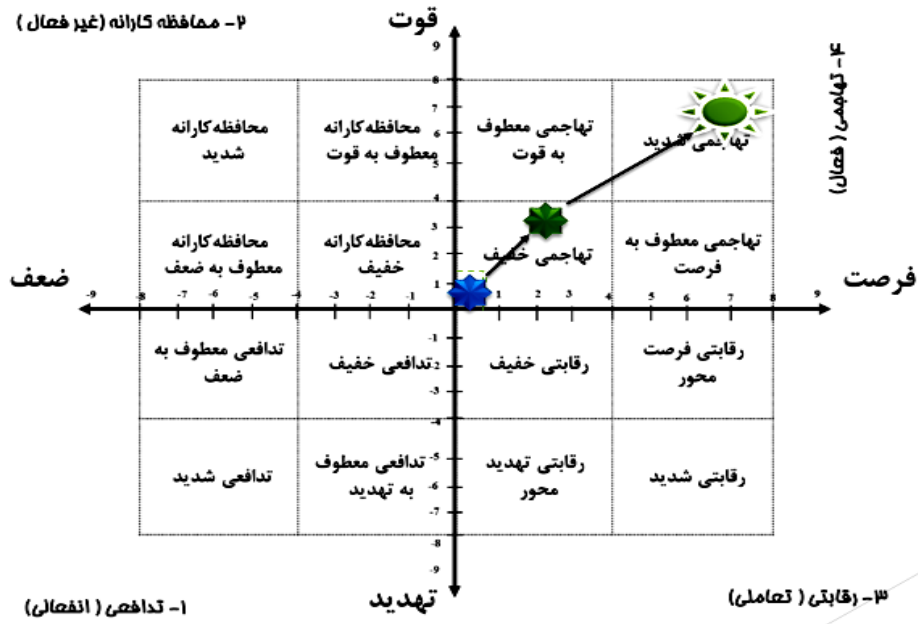
- وضع مطلوب
- وضع موجود

ضعف‌ها

- وضع مطلوب
- وضع موجود

شکل ۱. نشانگرهای عوامل در وضعیت موجود و مطلوب

شکل ۲. ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی

۴. نتیجه گیری

پس از بررسی محیطی، مشخص شد که موقعیت راهبردی معاونت اجتماعی ناجا در وضعیت موجود و مطلوب با اندکی تفاوت در وضعیت «تهاجمی خفیف» قرار دارد. با ترکیب عوامل درونی و بیرونی محیط معاونت اجتماعی ناجا، به ۲۸ راهبرد رسید که برای مقابله با تهدیدات، ارتقای فرصت‌ها، کاهش ضعف‌ها و آسیب‌ها و افزایش قوت‌ها در چارچوب پاسخگویی راهبردها به پنج مؤلفه اصلی پدافند غیرعامل با هدف «ارتقای پایداری ملی، افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، استمرار فعالیت‌های انتظامی و تسهیل مدیریت بحران در هر شرایط ممکن» به شرح جدول زیر تدوین شد:

جدول ۶. راهبردهای معاونت اجتماعی با رویکرد پدافند غیر عامل

ردیف	راهبرد	ارتقای پایداری ملی	افزایش بازدارندگی	کاهش آسیب پذیری	تسهیل مدیریت بحران	استمرار فعالیت های ضروری
۱	بهره گیری از ظرفیت پلیس برای مقابله با انتشار و توزیع محتوای مجرمانه در فضای مجازی	☒	☒	☒	☐	☒
۲	بهره گیری از توان و تسلط پلیس بر شیوه های اقتدار نرم به منظور مقابله با تخریب شخصیت های اثرگذار	☒	☒	☒	☐	☒
۳	پویایی ساختار سازمانی و تغییر راهبردها و تاکتیک ها در زمان بحران به منظور مقابله با القاء ناکارآمد جلوه دادن پلیس توسط دشمن	☐	☒	☒	☐	☒
۴	توسعه ی حقوق شهروندی در سازمان ناجا به منظور مقابله با القاء سرکوبگری پلیس توسط دشمن	☒	☒	☒	☐	☐
۵	بهره گیری از حضور پلیس در مساجد و محلات و افزایش مسئول سازی شهروندان به منظور مقابله با القاء ناامنی و بزرگ جلوه دادن تهدیدات	☒	☒	☒	☒	☒
۶	وجود سازوکار اشراف بر فضای انتقال، انتشار و دریافت پیام به منظور مقابله با سوء استفاده ی دشمن از اجرای طرح های ارتقاء امنیت اجتماعی	☒	☒	☒	☒	☒
۷	بهره گیری از نفوذ معتمدان و ریش سفیدان برای مقابله با قبیله گرایی و قومیت گرایی	☒	☒	☒	☒	☒
۸	توسعه فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر توسط پلیس به منظور مقابله با تحقیر قومیت ها و شکاف قومیتی	☒	☒	☒	☒	☒
۹	بهره گیری از توان رسانه ملی و هماهنگی دستگاه های فرهنگی به منظور جلوگیری از گسست هویتی، اجتماعی، اعتقادی	☒	☒	☒	☒	☒
۱۰	امکان توسعه آموزش همگانی به منظور تنویر افکار عمومی و شفاف سازی واقعیات جامعه	☒	☒	☒	☒	☒
۱۱	امکان هماهنگی دستگاه های فرهنگی با پلیس به منظور مقابله با دروغ پردازی رسانه ای دشمن	☒	☒	☒	☒	☒

ردیف	راهبرد	ارتقای پایداری ملی	افزایش بازدارندگی	کاهش آسیب پذیری	تسهیل مدیریت بحران	استمرار فعالیت های ضروری
۱۲	انسجام و همبستگی مردم در زمان بحران به منظور مقابله با عملیات روانی دشمن و ایجاد التهاب در جامعه	☒	☒	☒	☒	☒
۱۳	امکان ارتقاء و افزایش اعتماد به پلیس با تغییر رویکرد پلیس از سستی به جامعه محور به منظور مقابله با بدبینی مردم	☒	☒	☒	☒	☒
۱۴	امکان جذب و به کارگیری و تعامل با اندیشمندان و جامعه دانشگاهی برای مقابله با القاء بی سوادى پلیس	☒		☒		
۱۵	امکان استفاده از هنر هفتم (سینما) و صداوسیما برای خنثی سازی توطئه دشمن برای از بین بردن انسجام خانواده و ترویج فمینیسم و سرمایه های اجتماعی	☒	☒	☒	☒	☒
۱۶	استفاده از توان بسیج و شوراهای اسلامی برای خنثی سازی توطئه دشمن در اشاعه نافرمانی مدنی	☒	☒	☒	☒	☒
۱۷	امکان بهره گیری از ظرفیت اندیشمندان و محققان در مقابله تلاش دشمن در اشاعه قرار دادن دین و عقلانیت، حاکمیت و دموکراسی و علم و اخلاق در مقابل هم	☒	☒	☒	☒	☒
۱۸	بهره گیری از تعامل پلیس با سازمان های دولتی، غیردولتی و مردم به منظور انسجام بخشی به کارکردهای معاونت اجتماعی ناجا	☒	☒	☒	☒	☒
۱۹	تغییر نگرش حوزه صف از رویکرد سنتی به رویکرد جامعه محور و از قدرت سخت به نرم			☒	☒	☒
۲۰	بهره گیری از تجارب ناجا در حوادث و توطئه های دشمن در آموزش های کارکنان و مدیران		☒	☒	☒	☒
۲۱	ترجیح قدرت نرم بر شیوه های مقابله سخت با استفاده از توان رسانه ملی، هنرمندان متعهد و تسلط بر فضای مجازی	☒	☒	☒	☒	☒
۲۲	مقابله جدی پلیس فتا با سایت های با محتوا و اطلاعات غیر واقعی به مخاطبان		☒	☒	☒	☒
۲۳	ارتقای آموزش مدیران معاونت اجتماعی ناجا با برگزاری تعامل و نشست های علمی با جامعه دانشگاهی و استفاده از مدیران متعهد	☒	☒	☒	☒	☒

ردیف	راهبرد	ارتقای پایداری ملی	افزایش بازدارندگی	کاهش آسیب پذیری	تسهیل مدیریت بحران	استمرار فعالیت های ضروری
۲۴	امکان به اشتراک گذاری اطلاعات قابل انتشار به منظور جلوگیری از جزیره‌ای عمل کردن رده‌های همسو در ناجا		☒	☒	☒	☒
۲۵	استفاده از توان بسیج، تعامل با ائمه جمعه و جماعات و محله محوری پلیس به منظور کاهش ضعف پلیس در اطلاع‌رسانی همگانی در بحران	☒	☒	☒	☒	☒
۲۶	حمایت مسئولان از رویکرد نرم پلیس به منظور کاهش عقب‌ماندگی فناوری، تأمین اعتبار طرح‌های تحقیقاتی و بروز کردن دانش فرماندهان و مدیران پلیس	☒	☒	☒	☒	☒
۲۷	ایجاد رسانه مستقل پلیس به منظور فرهنگ‌سازی و مشارکت مردم با پلیس از طریق حمایت مسئولان از ناجا	☒	☒	☒	☒	☒
۲۸	افزایش تعهد و انگیزش کارکنان ناجا با گسترش فرهنگ شهادت‌طلبی به منظور دفاع همه‌جانبه از کشور در برابر دشمن	☒	☒	☒	☒	☒

پیشنهاد

- با توجه به توان موجود پلیس برای مقابله با انتشار و توزیع محتوای مجرمانه در فضای مجازی، پیشنهاد می‌شود ظرفیت‌های پلیس در این فضا متناسب با پیشرفت فناوری‌های فضای مجازی ارتقا یابد و هم‌راستا با تنوع جرائم بروز شود.
- به منظور تقویت توان و تسلط پلیس بر شیوه‌های اقتدار نرم به منظور مقابله با تخریب شخصیت‌های اثرگذار، پیشنهاد می‌شود آموزش‌های تخصصی مرتبط با این موضوع به کارکنان ارائه شود.
- برای گسترش حضور پلیس در مساجد و محلات و افزایش مسئول‌سازی شهروندان به منظور مقابله با القاء ناامنی، پیشنهاد می‌شود از ظرفیت شوراهای محلی و ائمه جماعات بهره‌گیری شود.

- به منظور اشراف بیشتر پلیس بر فضای انتقال، انتشار و دریافت پیام در فضای مجازی پیشنهاد می شود شبکه های جمع آوری اطلاعات پلیس به منظور مقابله با سوءاستفاده دشمن از اجرای طرح های ارتقای امنیت اجتماعی به روزرسانی شود.
- برای مقابله با قبیله گرایی و قومیت گرایی پیشنهاد می شود شبکه معتمدان پلیس و ریش سفیدان در سطح محلات سازمان دهی شوند.
- برای توسعه آموزش همگانی به منظور تنویر افکار عمومی و شفاف سازی واقعیات جامعه، پیشنهاد می شود از توان رسانه ملی و هماهنگی دستگاه های فرهنگی به منظور جلوگیری از گسست هویتی، اجتماعی، اعتقادی، بهره گیری شود.
- به منظور مقابله با دروغ پردازی رسانه ای و مقابله با عملیات روانی دشمن و ایجاد التهاب در جامعه، پیشنهاد می شود پلیس ضمن هماهنگی با دستگاه های فرهنگی انسجام و همبستگی مردم در زمان بحران را افزایش دهد.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- احمدی، حسین (۱۳۷۷)، *برنامه‌ریزی راهبردی و کاربرد آن*، کانون فرهنگی انتشاراتی سایه نما، تهران.
- الوانی، سید مهدی (۱۳۸۵)، *مدیریت عمومی*، چاپ چهل و پنجم، تهران، انتشارات نی.
- بیان، حسام‌الدین (۱۳۸۶)، *مدیریت راهبردی*، مدیریت دولتی، جلد ۷، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- بیلو، پاتریک و همکاران (۱۳۷۶)، *راهنمای اجرایی برنامه‌ریزی راهبردی*. منصور شریفی کلویی، مترجم. تهران: نشر غزل.
- داودی، ابراهیم و یاراحمدی، حسین (۱۳۹۳)، *راهبردهای پلیس پیشگیری در به‌کارگیری پدافند غیر عامل. فصلنامه علمی پیشگیری از جرم*. شماره ۳۱، ۹۸-۷۹.
- طبیبی، سید جمال‌الدین و ملکی، محمدرضا (۱۳۸۴)، *برنامه‌ریزی راهبردی*، ترمه، تهران.
- عبدالله‌زاده فرد، علیرضا (۱۳۹۹)، *جستاری بر نقش و جایگاه امنیت شهری در پدافند غیر عامل (مورد: شهر شیراز)*، *فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۱۱(۴۰)، ۲۰۰-۱۸۹.
- عزیزی، علی (۱۳۹۲)، *بررسی آسیب‌پذیری زیرساخت‌های آمادی فا. ویژه غرب استان تهران*، طرح پژوهشی. مرکز تحقیقات کاربردی معاونت آماد و پشتیبانی ناجا.
- عزیزی، علی (۱۳۹۳)، *راهبردهای پدافند غیر عامل فرماندهی انتظامی استان کرمانشاه*، طرح پژوهشی، دفتر تحقیقات کاربردی استان کرمانشاه.
- عظیمی، محمد (۱۳۹۳)، *مطالعات گروهی دوره اول دکتری مدیریت راهبردی پدافند غیر عامل*، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
- علوی وفا، سعید (۱۳۹۳)، *مطالعات گروهی دوره اول دکتری مدیریت راهبردی پدافند غیر عامل*، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
- *قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران* (۱۳۷۰).
- قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء (۱۳۸۳). *پدافند غیر عامل*، تهران.
- محمدی‌نژاد، فرهاد؛ مویدی، مهدی؛ بطحایی، سید حسن و ملکی اصل، علی (۱۳۹۸)، *بررسی چگونگی حفظ الهی قرآن بر پایه راهبرد پدافند غیر عامل*، مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، ۹(۳۷)، ۲۴۹-۲۳۲.

ب. منابع انگلیسی

- Antkiewicz, Ryszard; Chmielewski Mariusz, Drozdowski Tomasz, Najgebauer Andrzej. (2012), *Knowledge-Based Approach for Military Mission Planning and Simulation*, Military University of Technology in Warsaw, Faculty of Cybernetics Poland
- Favier, P., ertrand, D., Eckert, N., Naaim, M. (2012). *Optimal de sigh of defense structures using reliability*. Journalese fixabilities matrix structures.
- Hanger, je David: Wilen, Tomas el. (2002), Foundations of Strategic Management, Ansoff, I. strategic management, *journal of business strategy*, vol.10, No. 2.
- *Homeland Defense*, (2007), Joint Publication.
- Leritina, G., Hauskenc, K. (2011). Preventive strike vs. false targets and protection in the fence strategy. *Reliability engineering and system safety*, Vol96, Issue8, p.912-924.
- White, Richard.; Terrance, Boul.; Edward, Chow (2014). A computational asset vulnerability model for the strategic protection of the critical infrastructure, *International Journal of Critical Infrastructure Protection*, Volume 7, Issue 3, Pages 167-177, doi:10.1016/j.ijcip.2014.06.002.